

14/כ) שאינו יוצא בהן י"ח בהרהור
 אא"כ שומע וכו': לכא' מהמשך לשונו
 משמע דגם כששומע מאחר הוי בגדר הרהור
 אלא דמ"מ בהרהור כזה יוצא י"ח כיון ששומע
 מאחר. והיינו שב' גדרים הם בהרהור, א.
 כשהרהר לעצמו. ב. כששומע מאחר. עי'
 שוע"ר יו"ד סי' א' ס"ק נב: (ערום) אסור לו
 לשמוע ולהתכוין לצאת י"ח מפני ששומע
 כעונה וה"ו כמוציא מפיו ואע"פ שהערום
 מותר להרהר בד"ת כמ"ש באו"ח סי' עה
 והשומע אינו אלא מהרהר מ"מ כיון שהוא
 מתכוין לצאת י"ח בשמיעה מפני ששומע
 כעונה ה"ו כמוציא מפיו ואסור.

ודבריו שם צ"ב מרישא לסיפא שבתחילה
 כ': ששומע כעונה וה"ו כמוציא מפיו, ואח"כ
 הק': דהשומע אינו אלא מהרהר. ומהכ"ת
 לומר שאינו אלא מהרהר לאחר שנא' הלכה
 דשומע כעונה בפיו. וצ"ל דמ"ש דשומע
 כעונה בפיו, סמך על סוף דבריו: כיון שהוא
 מתכוין לצאת י"ח בשמיעה מפני השומע
 ה"ו כמוציא מפיו. והיינו ששומע סתם ואינו
 מתכוין לצאת י"ח ה"ה בגדר מהרהר בלבד,
 וכשמתכוין לצאת י"ח בשמיעה ה"ו כעונה
 בפיו, ולפי"ז בת"ת שיתכן לשמוע דברי תורה
 מאחר ואינו מתכוין לצאת י"ח עי"ז דינו
 כמהרהר בלבד. ועי' להלן הע' 15/ב בסוף
 ההע'.

15) אא"כ שומע מפי המדבר: מרהיטת
 לשונו משמע דקאי גם על מצות ת"ת, ולא רק
 על שאר מצות התלויות בדבור דהרהור אינו
 כלום אבל שומע"ע מועיל. אלא גם בת"ת הוא
 כן דמועיל שומע"ע.

ולהמבואר לעיל הע' 10/ג, והע' 10/ה, ה"ה
 מקיים גם מצות ולמדתם כששומע מפי
 המדבר.

15/א) אא"כ שומע מפי המדבר: לכא' ^{החידוש}
 החידוש בזה שמועיל שומע"ע בת"ת,
 ומהיכ"ת שלא יועיל. דעי' ירושלמי ברכות
 פ"ג ה"ג: לא מסתברא בק"ש שיהא כל אחד
 ואחד, "משנן בפיו" לא מסתברא בתפלה שיהא

מה שצריך לעשותו .. או אם צריך להוציא כן
 בשפתיו ולא די במחשבה לבד וספק, "של
 תורה" להחמיר .. יש להחמיר, "בשל תורה"
 וכו'. ועי"ש לעיל סי"א: (בעיבוד הקלף
 לסת"ם): וטוב שיוציא בשפתיו לשם ס"ת או
 לשם תפלין ולא די במחשבה בלבד.

ובסי' תנז"ח: שהרי כל קדושת תרומות
 ומעשרות הן ע"י דבור (או אפי' ע"י מחשבה
 בלבד). ועי' קו"א סי' תקכז סק"ב.

13/ד) המצות התלויות בדבור וכו'
 שהשומע כעונה: בסי' סט"ד. לשון רבנו: מי
 ששמע כבר יכול לפרוס ולעבור לפני התיבה
 בשבילו כמו שהוא בכל המצות התלויות
 בדבור או "בשמיעה" שכל מי שמחוייב בדבר
 אע"פ שיצא כבר י"ח יכול להוציא אחרים י"ח
 שיאמר הוא והם ישמעו ממנו שהשומע
 כעונה. כ' שם גם מצות התלויות ב"שמיעה".
 וכאן הוכיר רק מצות התלויות בדבור.

ויתכן דמ"ש "בשמיעה" כולל גם מצות
 תק"ש שהמצוה היא לשמוע קול שופר (עי'
 שוע"ר סי' תקפה"ד. ותקפו"ד), ואין שייך
 המבואר כאן דאינו יוצא י"ח בהרהור.

14/א) שאינו יוצא בהן י"ח בהרהור: ראה
 אנצ"ת כרך י' ערך הרהור כדבור דעות
 הפוסקים בזה.

ב. בפמ"ג משב"ז סי' סב סק"א דמן התורה
 הרהור כד"ד, ומדרבנן לאו כדבור, ובמקום
 אונס העמידוהו על ד"ת. וכשקרא בהרהור
 א"צ לחזור ולקרות כשעבר האונס כיון שיצא
 י"ח ע"י הרהור (עי' לעיל הע' 8/א). והאריך
 בזה תהל"ד שם בביאור החילוק בין מצוה מן
 התורה כמו ק"ש וברכהמ"ז שמן התורה יוצא
 בהרהור ורק מדרבנן אינו יוצא וכשהרהר
 קיים המצוה שהיא מן התורה אבל במצוה
 דרבנן אינו יוצא כלל כיון שהם אמרו והם
 אמרו. ועי' לעיל הע' 12/א אם גם דעת רבנו
 כן.

ג. מה שנקט שאינו יוצא "בהרהור", ולא
 נקט "במחשבה", עי' לעיל הע' 7/א.

בסיני. משא"כ המהרהר אינו כדבור לענין בע"ק ומותר, אע"ג דחשיב כדבור לענין לצאת י"ח. וה"ה למ"ד דהרהור לאו כדבור (וכן הלכה ע"י לעיל הע' 14) עכ"פ בסיני נאסר שומע כעונה לענין ת"ת. ועי' ב"ח או"ח סי' פח ד"ה ומה שהאריך רבנו וכו' דאין איסור אלא להוציא בשפתיו וכו' אבל להרהר מותר וטעמא כדאשכחן בסיני וכו' ואע"פ שישראל הי' שותקין שומכ"ע (וצ"ע מה שהוצרך לזה דהרי קיל"ן הרהור לכד"ד עי"ש בסי' סב וא"כ פשיטא דהרהור מותר). עכ"פ מוכח מדבריו שאפי' למ"ד הרהור לכד"ד מ"מ שומכ"ע אסור בת"ת כשהוא בע"ק, וא"כ ה"ה לענין לצאת י"ח ת"ת שיוצא בשמיעה אע"ג דהרהור לכד"ד. ועי' ג"כ שו"ת צ"פ ח"ג סי' רעו (הובא פ"ד ס"ד הע' 12/ב): והרי גם ת"ת יוצא בשמיעה עי' תוס' ברכות ד' כ' וכו'.

אך עי' לעיל הע' 9/ד מהא"ר סו"ס עה שדברי התוס' הם רק אליבא דרבינא ולא אליבא דר"ח.

ולכא' מוכח כן מהשמ"ק שם כא.א. על מה שהק' בסוגיא לר"ח והרי תפלה הוא דבר שהצבור עסוקין בו ותנו וכו'. וא"ת וליקשי ליה ממתני' גופה דפטר ל"י ת"ק מברכות דרבנן והוא דבר שהצבור עסוקין בו והוא בטל י"ל דמשום הכי לא אקשי ליה מברכות דמן הדין בשומע אותם מהש"ץ יצא דשומע כאומר בהני ברכות וכיון דכן ליכא למימר יושב ובטל די"ל דמש"ץ שמע להו ויצא משא"כ בק"ש ותפלה דאינו יוצא ע"י אחר וכו'. מוכח מדבריו שלר"ח דהרהור לאו כדבור והותר בבע"ק ה"ה דשומע כעונה מותר ולא נאסר אלא דבור ולא כמ"ש התוס', וכדי להשוות הדברים י"ל שהתוס' כ"כ לרבינא, והשמ"ק מיירי לר"ח דהרהור לאו כדבור, ושומכ"ע דינו כהרהור. וצ"ל דעכ"פ נשמע מהתוס' דשומכ"ע מועיל בת"ת וזהו גם אליבא דר"ח.

ועי' להלן מהקו"א בסי' עה שהביא רבנו רא"י מהתוס' מוכרח דלא ס"ל כמ"ש הא"ר וגם

כאו"א מבקש רחמים על עצמו ועי"ש בפנ"מ: בק"ש דכ' ושננתם וכי לא מסתברא שיהא כל אחד משנן בפיו. ועי' שו"ת מהר"ם אלאשקר ס"י ובשו"ת הר"א מזרחי סי' מב אם בק"ש אחד מוציא^{27/08/2018} חברו מדין שומכ"ע. ועי"ש משו"ת הרשב"א ח"א סי' קכו ומהריטב"א ר"ה סופ"ג שבק"ש ראוי שיהא כל אחד, משנן לעצמו. אע"פ שבכ"מ קיל"ן שומכ"ע (ועי"ש בתשובת הרשב"א ובסי' תנח בסתירת דבריו לענין ספה"ע ובמ"א ופר"ח ובשוע"ר ר"ס תפט בשומכ"ע א"א שהשומע כאומר בפיו). ולפסק הלכה עי' מ"א סי' נט סק"ה ובשוע"ר סי' נט, ד. סא, כה. דאינו יוצא בק"ש ע"י שמיעה מדין שומכ"ע (אא"כ כשיש תשעה עונים), ובהל' ברכות מהריטב"א פ"ה ה"א: ולפיכך יחיד מוציא לחבירו בברכות של ק"ש אע"פ שאין חובה, ובאמת יחיד אינו מוציא לחבירו ביחיד אבל בציבור מוציאו ונפטר בברכתו אע"פ שהוא בקי חוץ מק"ש עצמה שראוי לשונה לעצמו וכן בתפלה אין יחיד מוציא לחבירו ביחיד וכו' (משמע קצת שבק"ש אפי' בציבור אינו מוציא וצ"ע"ק). ואם הטעם משום דכ' ושננתם שיהא כאו"א משנן לעצמו, א"כ ה"ה לענין ת"ת אם ושננתם איירי בת"ת כדלעיל פ"א ס"ח (ועי' לעיל הע' 11/ב). ועי' קמ"ל רבנו שבת"ת אינו כן.

15/ב) אא"כ שומע מפי המדבר שהשומכ"ע: משמעות לשונו שגם בת"ת הטעם שיוצא כששומע מאחר כיון ששומע כעונה ואילולי זה גם בת"ת לא הי' יוצא אע"פ ששומע מאחר ועדיף מהרהור לבר, עי' לעיל הע' 7/ה, והע' 14/ב.

ומקור הדברים שמועיל שומכ"ע בת"ת, עי' תוס' ברכות כ.ב. ד"ה כדאשכחן בסיני, פי' אע"ג (דהרהור) כדבור דמי לענין שיצא מ"מ לאו כדבור דמי לענין שיהא בע"ק אסור להרהר כדאשכחן בסיני שהי' שם דבור והיו צריכים לטבול ואע"פ שהי' שותקין שומע כעונה. משמע מדבריהם דשומכ"ע ה"ה כדבור לענין בע"ק בת"ת, ומש"ה נאסר

ולכא' עדיפא מזה הי' נ"ל שלפמ"ש הש"ך
 וט"ז יש בזה „איסור” כשמתכוין לשמוע
 הברכה. משא"כ לפמ"ש המ"א יתכן שאין בזה
 „איסור” כיון שלפועל אין כאן אלא מחשבה
 בלבד ומחשבה מותרת כנגד הערוה. אלא
 שאינו יוצא י"ח הברכה כיון שא"א לומר
 שומע כעונה שא"א לומר כ"עונה" שהרי א"א
 לו לענות כנגד הערוה. וכן משמע בסי' פה
 שם בפנים השו"ע שכ': „אין לו” לשמוע
 הברכה מחברו .. כי א"א לומר שומע כעונה
 וכו'. ולא כ': „אסור” לו לשמוע הברכה
 מחברו וכו'. משמע דאין בזה איסור. ולפי"ז
 לשונו בקו"א „הפכו האיסור” צ"ע, שלהנ"ל
 הול"ל „איכא” איסור וכיו"ב.

אך אי"ז מתיישב עם לשונו ביו"ד שם ס"ק
 נב: לפי שאסור לו לשמוע ולהתכוין לצאת
 י"ח מפני ששומע כעונה וה"ז כמוציא מפיו
 ואע"פ שהערום מותר להרהר בד"ת כמ"ש
 באו"ח סי' עה והשומע אינו אלא מהרהר מ"מ
 כיון שהוא מתכוין לצאת י"ח בשמיעה זו
 מפני ששומע כעונה ה"ז כמוציא מפיו ואסור.
 הרי כ' הטעם מפני ששומע כעונה וה"ז
 כמוציא מפיו ומ"מ כ' הטעם מפני ה"איסור"
 ולא מפני זה שאינו יוצא י"ח. ואולי צ"ל
 שהמבואר שם הוא ביאור בדעת הש"ך וט"ז
 (וכן מצוין שם בפנים) ובאו"ח קאי בשיטת
 המ"א.

ועי' תבו"ש יו"ד שם ס"ק סט: משמע בתוס'
 ברכות כ בד"ה כדאשכחן דאע"ג דהרהור
 לכד"ד ומותר לבע"ק מ"מ הקפידה תורה
 בסיני אבעל קריין משום דהוי שמיעה
 ושומכ"ע וטעמא נ"ל דדוקא הרהור לתודיה
 שרי אבל דבור דאחריני והרהור ידי' בהדי'
 אסור א"נ דאפי' דבור דאחריני והרהור ידי'
 מותר שאני הכא דגבי מ"ת הי' זקוקין לדבור
 זה כדמחויבין לשמוע וכן גבי ברכת שחיטה
 רוצה הוא לשמוע לצאת בו ולכן הוי כעונה
 ממש. משמע ג"כ מדבריו שיש בזה איסור
 בהשמיעה אלא שכ' ב' טעמים או מפני
 דהרהור ידי' ודבור דאחריני חמור, או מפני

לדין דקיל"ן כר"ח דהרהור לכד"ד מ"מ
 שומכ"ע חשוב כדבור ומשו"כ נאסר בסיני.
 אלא שצ"ע קושיית הא"ר דמה דייק ר"ח דאי
 כהרהור דמי יוציא בשפתיו הרי י"ל
 כדאשכחן בסיני. וצ"ע.

[עכ"פ מ"ש התבו"ש שהתוס' כ"כ אם
 הרהור לאו כד"ד צ"ע שהרי העמידו דבריהם
 על מ"ד דהרהור כד"ד עי"ש בסוגיא].

ב. בקו"א סי' עה סק"ד עמ"ש בשו"ע ר שם:
 „מותר להרהר בד"ת כשהוא ערום ואצ"ל
 כנגד ערוה אחרת שנא' ערות דבר דיבור
 אסור הרהור מותר ומ"מ אין לו לשמוע
 הברכה מחברו (ולצאת י"ח) (כי א"א לומר)
 שומע כעונה (כיון שא"א לענות).”

ובקו"א שם: „עיין פרישה ש"ך וט"ז
 שהפכו האיסור שם דלא כמ"א וכן משמע
 בתוס' ד"כ פ"ב ודו"ק היטב.”

מ"ש מהפרישה וש"ך וט"ז הכונה ליו"ד סי'
 א' [עמ"ש שו"ע סי': ערום לא ישחוט
 לכתחילה מפני שאינו יכול לברך]. ובש"ך
 ס"ק לז: ועוד כיון שהוא ערום אינו רשאי
 לכוין בברכת חברו וליכא למימר שומכ"ע
 כ"כ בפרישה. ובט"ז שם ס"ק יט: נראה דלא
 מהני בזה מה שיברך אחר ויהפוך פניו לצד
 אחר כיון דהערום צריך לכוין לשמוע הברכה
 והוא אסור בכך לכתחילה. משמעות דבריהם
 שהאיסור הוא בעצם המחשבה של הערום
 שמתכוין לשמוע מהמברך. וצ"ע שהערום
 הרי מותר להרהר בד"ת וא"כ למה יהי' אסור
 להתכוין.

אך המ"א בסי' פה כ': משמע כשהוא ערום
 וחברו מברך אסור לכוין לשמוע הברכות
 ולצאת בברכתו דליכא למימר שומכ"ע דהא
 אסור לענות עי"ש בש"ך וט"ז. ולפמ"ש המ"א
 הטעם כיון שצריך להתכוין לצאת י"ח מדין
 שומכ"ע וא"א לומר כ"עונה" שהרי א"א לו
 ל"ענות". וכנראה שזהו כונתו בקו"א שהש"ך
 וט"ז ופרישה הפכו האיסור היינו שאין הטעם
 מפני שא"א להיות כעונה. אלא האיסור מפני
 עצם המחשבה.

שהביא ראי' כהש"ך וט"ז, וע"ז כ': וכ"מ בתוס' וכו'. וצ"ע.

ג. ולכל הנ"ל יל"ע בדיוק דבריו בסי' עה שהתחיל לבאר לענין דברי תורה שמותר להרהר כנגד הערוה, וסיים שאין לו לשמוע ברכה כנגד הערוה. ולא ביאר דין של לשמוע דברי תורה כנגד הערוה. וכן בידיים שאינן נקיות כבסי' א,ה. ומהדו"ב ס"ו שמותר להרהר (ואסור לדבר) בד"ת צ"ע כששומע מאחר אם דינו כדבור או כהרהור.

ולכא' לפמ"ש התבו"ש בטעם הא' שהרהור ידי' ודבור דאחריני גרע, א"כ הו"ל לרבנו להשמיענו גם לענין ד"ת שאסור לשמוע כנגד הערוה. ולטעם הב' של התבו"ש שגם דבור דאחריני והרהור ידי' שרי ושאיני בסיני משום דהוי כעונה ממש. הרי כ"ז כשרוצה לצאת בזה. וא"כ אם שומע ד"ת ואינו מכוין לצאת בזה י"ח ת"ת אין איסור כנגד הערוה. ושאיני ברכה שהרי מוכרח לצאת בזה י"ח דאל"כ אינו יכול ליהנות או לקיים המצוה, משא"כ ת"ת יתכן שישמע ד"ת ולא יצא י"ח ת"ת. אך אם נאמר שבת"ת שומע כעונה בכל גווני אפי' אינו מכוין לצאת י"ח (עי' להלן הע' 16/ג) א"כ בנידו"ד כנגד הערוה אסור בכל גווני.

ולפמ"ש לעיל הע' 14/ב בביאור לשונו ביו"ד שם ס"ק נב. יוצא שזה ששומע ה"ז כמוציא מפיו הוא רק כשמתכוין לצאת י"ח ע"י שמיעה, וכשאינו מתכוין לצאת י"ח אי"ז אלא מהרהר. ולפי"ז בת"ת דיתכן שישמע ד"ת ולא יתכוין לצאת י"ח, ה"ה כמהרהר ומותר כנגד הערוה. ומובן מה שבסי' עה איסור דשומע לענין ברכה ולא לענין ת"ת, דבת"ת אינו פשוט לאיסור שאי"ז רק אם מתכוין לצאת י"ח בשמיעה. משא"כ בברכה הרי צריך להתכוין לצאת י"ח בשמיעה וא"כ אסור בכל גוני כנגד הערוה.

ראיתי בשו"ת יד אליהו (רגולר) סו"ס טז דפשיט"ל דכשאין ידיו נקיות מותר ללמוד ע"י הרהור, אבל לשמוע מפי אחר שקורא

שהוי כעונה ממש ומשו"כ יש בזה איסור ולכא' כ"ז בדעת הש"ך וט"ז. אבל רבנו ביו"ד שם משמע שס"ל כחילוק השני של התבו"ש. אך כ"ז אינו כמשמעות המ"א שאין בזה איסור, אלא שאינו יוצא מדין שומכ"ע.

ויתכן שזה גופא טעמו של רבנו שאין בזה איסור כיון שלפועל הרי אינו יוצא י"ח כיון שא"א לומר שומע כעונה שהרי אינו יכול לענות, נמצא שאין כאן אלא הרהור בלבד והרהור גרידא כנגד הערוה מותר.

אלא שעצם הסברא שאינו יוצא כיון שאינו יכול לענות צ"ע שהרי ביו"ד שם לפני"ז ס"ו מבואר שהשומע ואינו מדבר אם הוא מומחה שוחט אפי' לכתחילה אם אחר מברך ובשוע"ר שם ס"ק מו: ומכוין להוציאו י"ח והוא מתכוין לצאת. הרי מבואר שאפי' אם אינו יכול לענות מ"מ יוצא מדין שומכ"ע. וכן באו"ח סי' קד,ה: (לענות קדיש וקדושה בתפלת י"ח) ישתוק ויכוין למה שאומר הש"ץ ויהי' כעונה בפיו ששומע כעונה בכל מקום ואעפ"כ אין בזה משום הפסק תפלה כיון שאינו מוציא מפיו. הרי מבואר שאע"פ שאינו יכול לענות מפני שאסור לו לענות מ"מ יוצא מדין שומכ"ע (ועי' בכ"ז בשאג"א סי' ו') וא"כ ה"ה בערום מ"ט לא יצא מדין שומכ"ע ומוכרח כמשמעות הש"ך והט"ז שהטעם מפני שאסור לענות וצ"ע.

וע"ז כ' רבנו בקו"א שם: „וכ"מ בתוס' ד"כ פ"ב ודו"ק היטב". וכנראה כונתו לתוס' ברכות כ,ב. ד"ה כדאשכחן. הביא רבנו ראי' מהתוס' שבסיני הי' „דבור" ואע"פ שהי' שותקין שומכ"ע. משמע שמשום שומכ"ע נאסר כמו דבור ממש. ולכא' מהתוס' שם נראה דשומכ"ע חשוב כדבור ממש שהרי כ"כ אפי' למ"ד הרהור כד"ד ויוצא בהרהור כמו בדבור (אלא שלענין בע"ק לא נאסר רק דבור) מ"מ שומכ"ע חמור יותר וחשוב כדבור ממש. אלא שעדיין אינו מבואר הראי' מהתוס' לענין המחלוקת בין הש"ך וט"ז לבין המ"א ומהמשך לשון רבנו בקו"א משמע קצת

בתושבע"פ אע"פ שהעיקר הוא הידיעה מ"מ כיון דבעינן דיבור כדלעיל א"כ כששומע מפי המדבר ה"ה יוצא מדין שומכ"ע.

15/ג) אא"כ שומע מפי המדבר: בריטב"א מו"ק כא,א. ד"ה אלו דברים: ובירושלמי נראה קצת דאבל שונה במקום שאינו רגיל לשנות וי"א דאסור לקרות ולשנות אבל אם אחרים קוראים לפניו לצרכם יכולים התלמידים לקרות לעצמן והוא שומע מעצמו. ולכא' לפמ"ש רבנו דבת"ת שומכ"ע מה נ"מ אם קורא בעצמו או שומע מאחרים.

ועי' לעיל הע' 7/ג, מחלוקת אם אבל מותר בהרהור ד"ת, ולכא' אפי' אם נאמר שמותר בהרהור, מ"מ לשמוע מאחר חמור יותר. דשומכ"ע עדיף ממהרהר, אפי' למ"ד הרהור כד"ד כדלעיל הע' 15/ב מהתוס' דברכות, ולהלן הע' 15/ז מכמה פוסקים לענין ברכה"ת. ועי' ג"כ מקו"ח (מהחות יאיר) סי' פה (ע' שמט): ועם כ"ז נ"ל דבכל הנך דא' הרהור לאו כד"ד היינו בהרהור דמחשבה לחודיה שאין איש מסייעו משא"כ שומע ומאזין לרצונו אסור באבל, וכן בבהכ"ס אם שומע ד"ת לרצונו ונותן עליהם לב.

ב. באבות פ"ה מ"ד: ארבע מדות בהולכי לבית המדרש הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו (עי' סי' קנה, ב. הע' 9 או' ב'). ופרש"י: שאינו לומד כלום אלא שומע מאחרים. ואינו מובן שכששומע מאחרים יוצא מדין שומכ"ע, וא"כ שכרו כמו שלומד בעצמו ולא רק שכר הליכה בלבד. ואולי כונת רש"י שאינו לומד כלום היינו שהוא ע"ה שאפי' שומע מאחרים אינו מבין (עי' ש"ש ברע"ב ותויו"ט: א"נ לומד ואינו מבין), וכשאינו מבין יתכן שאינו יוצא בשמיעה מדין שומכ"ע כדלהלן הע' 17/ג. או י"ל שהמדובר שם בתושבע"פ וכשאינו מבין אינו נחשב לימוד להלומד (כדלהלן סי"ג), וכ"ש להשומע.

ויל"ע באופן הלימוד של תושבע"פ הנהוג בימיהם שהי' לומדים בע"פ הרי הרב הי'

לפניו אסור דהוי כעונה בפיו והביא מהתוס' דברכות הנ"ל. ויתכן שלדעת רבנו אי"ז פשוט לאסור שומכ"ע כשאינו מתכוין לצאת י"ח.

15/ג) אא"כ שומע מפי המדבר: בהמבואר לעיל הע' 15/ב מהתוס' ברכות כ,ב. לענין שומכ"ע. עי' ג"כ ירושלמי ברכות פ"ג ה"ד: תמן אמרין אפי' לשמוע ד"ת אסור א"ר יודה בר טיטס ר' אחא בשם ר' אלעזר בתחילה והיו נכונים ליום השלישי אל תגשו אל אשה. ובפנ"מ שם: תמן בבבל אמרי' אפי' לשמוע ד"ת מאחרים אסור בלא טבילה. בתחילה. כדאשכחן בסניי בהתחלה של קבלת התורה שלא הי' שם אלא שמיעה וכתוב והיו נכונים וגו'. ועי' בבלי שם כב,א: ר"י הסנדלר תלמידו של ר"ע משום ר"ע אומר לא יכנס למדרש כל עיקר ואמרי' לה לא יכנס לבית המדרש כל עיקר. ופרש"י לא יכנס למדרש כל עיקר: לא להציע ולא לשנות אבל לבית המדרש הוא נכנס ושותק. לכא' מ"מ שדנכנס ושותק אע"פ ששומע אולי יש לדייק דס"ל שגם שומכ"ע מותר. ובזה פליגי ואית דאמרי' שלא יכנס לבית המדרש כל עיקר ס"ל שגם שומע אסור כמו דבור.

ויל"ע שבסניי הי' לא רק שמיעה אלא גם ענייה לפמ"ש במכילתא שמות כ,א. עה"פ דאת כל הדברים האלה לאמר: מלמד שהי' אומרים על הן הן ועל לאו לאו דברי רי"ש ר"ע אומר על הן הן ועל לאו הן (וביאור מחלוקת רי"ש ורשב"י עי' לקו"ש ח"ו ע' 125 ואילך). והיינו שהיתה קבלה בפה על דבור ודבור. וצ"ל שמשום הענייה לבד אי"ז נחשב כדבור. עי' פסקי תשובה סי' כז (בשם א"א מבוטשאטש) לענות אמן אחר ברכת חברו במקום שרק הדבור אסור בד"ת, והרהור מותר, כגון מי שלא נטל ידיו עדיין שחרית או במקום ערוה נראה שנכון לענות אמן דאמן הוא רק כמהרהר הברכה ולא אמירה ממש.

ב. לכא' אע"פ שבסניי המדובר בתושב"כ (עשה"ד) ששם העיקר הקריאה. מ"מ כיון שגם

15/ו) **א"כ שומע מפי המדבר:** בספר משנת חכמים הל' ת"ת בחלק צפנת פענח אות ט': המהרהר בד"ת א"צ לברך (ברכה"ת) ואם שומע מפי אחר ד"ת אי אמרי' שומע כעונה או דלא אמרי' שומע כעונה כ"א בברכות וכדומה יבואר בזה בס"ד וצ"ע, עיי"ש. אך בשו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' קנט (הובא במחזיק ברכה ושע"ת או"ח סי' מז) נראה דמאחר ושומע כעונה יש לברך מידי דהוי אשומע קול שופר ומגילה, ואפי' לדברי האגור (עי' לעיל הע' 7/ב) דהרהור לאו כדבור ושאין לברך התם הוא דליכא שומע ומשמיע עיי"ש.

ובמח"ב שם הק' עליו ממ"ש הרא"ש מגילה ר"פ הקורא עומד שהעולה לקרות בתורה יקרא בנחת ובדקדוק עם הש"צ שלא תהא הברכה לבטלה (הובא בטוש"ע או"ח ר"ס קמא) ואם נאמר בזה שומע כעונה, א"כ אפי' לא יקרא לעצמו למה תהי' ברכתו לבטלה, והביא משו"ת זקן אהרן סי' ס' דמשו"כ מסיק דל"א שומכ"ע אלא בהלל וקדושה וקדיש דשמיעתו הוי כאילו ענה עם הציבור ויוצא באותה שמיעה ובברכה שבירכו הקוראים וכו'. ובמח"ב שם חילק דשאני לענין קריאה"ת שעיקר התקנה היתה שהקורא יברך והגם שעכשיו משום שאינו יודע לקרות כהוגן נהגו שהש"ץ קורא מ"מ בהא צריך שהעולה יקרא בנחת כדי שלא תהא ברכתו לבטלה האף אמנם דקיל"ן בעלמא שומכ"ע. וכן הביא משו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סי' עה (עיי"ש בתשובה קרוב לסופה) שהברכה לא נתקנה אלא להקורא בלבד והציבור חייבין בשמיעה בלבד של קריאה"ת ואין חייבין בברכה שכבר נפטר בברכה"ת שבירכו ^{אוצר החכמה} בשחרית. והביא ראי' לזה שאין מועיל קריאת החזן להעולה א"כ יודע העולה לחבר התיבות מתוך הכתב עיי' קריאתו של החזן (עי' להלן הע' 25/א).

ב. משמעות לשון רבנו שמועיל שומכ"ע לא רק לענין הרהור שכששומע ה"ה כעונה

אומר ההלכה בין בעצמו בין עיי' מתורגמן (כמבואר ברמב"ם פ"ד בארוכה) והתלמידים הי' שומעים, וא"כ יצאו י"ח ת"ת מדין שומע כעונה. או י"ל שא"צ לשומכ"ע ויצאו י"ח עיי' השמיעה בלבד, עדמ"ש לעיל שבשעת העיון להבין דבר מתו"ד יוצא י"ח בהרהור בלבד, ה"ה כאן יוצא בשמיעה בלבד. ועיי' להלן הע' 16/ג או' ב'.

15/ה) **א"כ שומע מפי המדבר:** לכאן כעיי"ז בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תתסז לענין שמו"ת שיוצא י"ח בשמיעה מפי הקורא שהדבר ברור דשומע כקורא ומקרא מגילה ותק"ש וקריאה"ת בשבת והשומע תפלה מפי החזן כל אלו יוכיחו דשומע כקורא ולפיכך אם שמע מילה במילה פשיטא דיצא אפי' שיהא השומע חכם גדול דלא הוי הא דאר"י לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור עדיף מכל הני דאמרן לעיל דדוקא בק"ש בעינן ושננתם וכו' שישננם בפיו אבל בשאר דברים לא. ועיי' לעיל ס"ג הע' 17/ד.

15/ו) **א"כ שומע מפי המדבר:** ברמב"ם סוה"ל חגיגה: ומי שאינו יכול לשמוע מכוין לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוו בה וכו'. ובלח"מ שם: אם כונת רבנו ז"ל לומר על החרש א"ל דאע"ג דחרש אפי' באזנו אחת פטור מן הקהל דהא פטור מן הראיה .. מ"מ קאמר דאם בא לשמוע מעצמו שיכוין ליבו לקריאה אע"פ שאינו שומע. ויל"ע אם הלכה זו נא' רק בהקהל או שכ"ה גם בת"ת שאע"פ שאינו שומע מ"מ יכוין ליבו. ועפיי"ז יל"ע אם כ"ה גם לענין קריאה"ת דחרש המדבר ואינו שומע מ"מ יכוין ליבו למה שקוראים בתורה דומיא דהקהל. ועיי' מ"א רפב סק"ו שמדמה קריאה"ת להקהל, ולהלן הע' 25/ב מהצ"פ. ואינו דומה לסי' תר"ץ ס"ח הלועז ששמע אשורית יצא י"ח, אע"פ שאינו מבין מה הם אומרים דמ"מ ה"ה שומע הלשון, משא"כ חרש שאינו שומע כלל.

וסייעתו צ"ל שזה שיוצא בקריאת המגילה אפי' כששומע ע"פ דמלכתחילה מספיק שמיעה וא"צ דין קריאה מתוך הכתב. עי' בכ"ז הר צבי או"ח סי' נז.

ולפי"ז גם לענין מצות ת"ת בדברים שבכתב אע"פ שא"א רשאי לאומרם בע"פ מ"מ מדין שומכ"ע אין הביאור דנחשב כאילו קורא מתוך הכתב, אלא בשמיעה בלבד ה"ה מקיים מצות ת"ת.

ולהעיר מלשון רבנו סי' תעג, כד: כל דברים אלו דהיינו המצות והמרור והחרוסת וב' תבשילין א"צ להביא אלא לפני מי שאומר ההגדה דהיינו לפני בעה"ב אבל בני הבית יוצאין בשמיעה מבעה"ב (שכן נכון לעשות משום ברוב עם הדרת מלך כמ"ש בס"ח [סי"א, ועי' סי' ריג, ו] א"צ שיהי' דברים אלו לפניהם לא בשעת שמיעת ההגדה כו'.

יל"ד שדעת רבנו שע"י שומע כעונה לא רק שיוצא אמירת ההגדה, אלא גם ה"ה כאומר ההגדה על מצה ומרור מהונחים לפניך (עי"ש ס"כ).

ב. ולכא' צ"ל שאין על שמיעה של דברים שבכתב איסור דא"א רשאי לאומרם בע"פ. ואפי' שומע על פה מותר לכתחילה. ויל"ע לפמ"ש הר"ן מגילה (יד,א. מדפי הרי"ף) בטעמא דמילתא: משום דדבשב"כ איכא מילי טובא דמידרשי מתוך הכתב כגון חסירות ויתירות וקרי ולא כתיב ודכוותיהו וא"א להו ע"פ בצרי להו (עי' לעיל ס"ג הע' 17/ח או' ה'). לכא' טעם זה שייך גם כששומע מאחר כל שאינו קורא מתוך הכתב. וצ"ל כיון דהקורא יכול להבחין בחסירות וכו', ה"ז מועיל גם להשומע. ועי' לעיל ס"ג הע' 17/ב או' ג'.

15/ח) אא"כ שומע מפי המדבר שהשומע וכו': לכא' כ"מ ג"כ בחגיגה ג,א. למען ילמדו (דברים לא,יב) פרט לשומע ואינו מדבר, למימרא דכי לא משתעי לא גמר והא הני תרי אילמי וכו' ואשתכח דהוו גמירי הלכתא ספרא וספרי אמר מר זוטרא קרי בי' למען

ואי"ז הרהור אלא דבור, אלא ה"ה לענין תושב"כ ואע"פ שדברים שבכתב א"א רשאי לאומרם בע"פ מ"מ כששומע מהקורא ה"ז כמו שהוא עצמו קורא. ועי' לעיל ס"ג הע' 17/ד, או' ד'.

ובשאלת יעב"ץ סי' עה (בנידון לעלות סומא לתורה) עמ"ש הט"ז סי' קמא סק"ג בדעת האגודה ונימוק"י שסומא שאמרו היינו שקורא בע"פ אבל לאוקמי אינש אחרינא שפותח וקורא והסומא מברך ועומד בצדו שפיר דמי ומטעם שומכ"ע וכ' ע"ז היעב"ץ: מה יתן ומה יוסיף אם יהי' דינו כעונה הלא אינו עונה אלא בע"פ וע"כ אסר בהרמב"ם לקרות אפי' אות אחת שלא מן הכתב אע"פ שבקי בו וקורא כתיקונו מפני שכ"ה הדין בדברים שבכתב וכ"ש בצבור ובברכה שלא נתקנה אלא על קריאה הגונה מתוך הכתב ולכן אותה שאמרו דשומכ"ע אינו מועיל כ"א לפיקח הרואה בס"ת ויכול הוא לקרות מתוכו שמקרין אותו שיוצא בזה כאילו קרא בפיו אע"פ ששותק משום דקיל"ן שומכ"ע שבאופן זה ה"ה כעונה מתוך הכתב כדינו לפיכך יוצא יד"ח בשמיעה משא"כ בסומא שאינו רואה כלום מתוך הכתב מה תועיל לו השמיעה להתיר דברים שבכתב בע"פ ואם אמרו שומכ"ע לא אמרו כקורא מתוך הכתב ובקריאה"ת ל"מ שומכ"ע אלא דוקא כשס"ת לפניו שרואה בו ושומע מן הקורא מתוכו אז אמרינן דהוי כעונה מתוך הכתב.

[ועי' לעיל ס"ג הע' 17/ד משו"ת הרדב"ז לענין סומא בשמו"ת דאע"פ דאפשר בשמיעה לא מצאנו דבר שיהי' פטור ע"י עצמו משום דלא שייך בזה ויתחייב ע"י אחרים. ועי' להלן הע' 15/ח לענין פרשת זכור].

והאחרונים הביאו מהטו"א מגילה יט,ב. בהא דחש"ו מוציאים אחרים י"ח בקריאת המגילה דהיינו כשהשומע שומע בע"פ ואין מגילה פתוחה לפניו שאז מוציא מדין שומכ"ע שה"ה כאילו קורא מתוך הכתב, ולזה בעינן משמיע בר חיובא. ולדעת היעב"ץ

מותר שאני הכא דגבי מ"ת הי' זקוקין לדבור זה כדמחויבין לשמוע וכן גבי ברכת שחיטה רוצה הוא לשמוע לצאת בו ולכן הוי כעונה ממש. ממ"ש בחילוק הראשון בין הרהור לתודיה, לבין דבור דאחריני' והרהור ידיה, שעדיף. משמע שלפי"ז א"צ להגיע לשומכ"ע. ג. למשמעות רבנו מטעם שומכ"ע א"כ אינו יוצא בשמיעה אא"כ שומע מפי בר חיובא.

ולפי"ז אם שומע מפי אשה הפטורה מת"ת או מפי קטן (עי' לעיל פ"א ס"א בתחילתו) אינו יוצא בשמיעה כיון שא"א לומר שומכ"ע. דעי' שוע"ר ס' ת,יא: אם כמה אנשים מתעטפים כ"א בטליתו בב"א ... ואם רצו האחד מברך והאחרים שומעין ועונין אמן ויוציאין בזה דשומע כמדבר. ובס"י סט,ד: בכל המצות התלויות בדיבור או בשמיעה שכל מי שמחוייב בדבר אע"פ שיצא כבר י"ח יכול להוציא אחרים י"ח שיאמר הוא והם ישמעו ממנו ששומע כעונה. מבואר שהטעם שאחד מוציא חבירו אינו רק משום ערבות לבד שכל ישראל ערבין זל"ז כמ"ש בס"י קסז,כג: שבמצות שהן חובה כל ישראל ערבין זב"ז וגם הוא נק' מחוייב בדבר. אלא בנוסף ע"ז שאח"כ כששומע מחברו הברכה או המצוה התלויה בדיבור ה"ה יוצא מדין שומכ"ע. ולפי"ז כששומע מאינו בר חיובא שאינו מוציא אחרים י"ח כדאי' במשנה ר"ה כט,א. צ"ע אם הפירוש שכשאינו בר חיובא מה שאינו מוציא הוא מפני שאין כאן דין ערבות. או שגם בנוסף ע"ז א"א לומר שומכ"ע כששומע מאינו בר חיובא.

אך עי' בשוע"ר ריג,ג: ואפי' בדיעבד אם מי שלא נתחייב בברכה זו בירך להוציא השומעים אע"פ שנתכוונו לצאת בשמיעתם וגם ענו אמן לא יצאו שאף שהשומע כעונה, מ"מ כיון שברכתו היתה לבטלה לא שמעו ברכה הגונה. משמעות דבריו שמעיקר הדבר הלכה זו דשומכ"ע שייכת אפי' כששומע ממי שאינו מחוייב בדבר והא דאינו יוצא הוא

משמעות דבריו שבת"ת ש"ץ אינו יכול לפטור אחר.

16/א) אא"כ שומע מפי המדבר שהשומע כעונה בפיו: עי' סוכה לח,ב. מנין לשומכ"ע דכ' (מלכים ב,כב) את כל דברי הספר אשר קרא מלך יהודה וכי יאשיהו קראן והלא שפן קראן דכ' ויקראהו שפן אלא מכאן לשומע כעונה. ולכא' הקריאה שם היתה משום לימוד התורה ומוכח כמ"ש רבנו כאן ששומכ"ע לענין קיום מצות ת"ת. אך בשו"ת ח"ס ח"ו סי' יט: דעיקר קרא דילפינן שומכ"ע מקרא דיאשי' התם לא שייך לומר מנ"ל שומכ"ע דילמא משום הרהור דהתם לא הוי מידי דמצוה דשבח והודי' דנימא רחמנא ליבא בעי אלא ס"ת שמצא קרא לפניו ומעלה עליו הכתוב כאילו קראו בעצמו ויאשי' לא נתכוין לצאת בזה ידי לימוד התורה ולא ממנה מאומה אחר ששרף אביו אמן כל ס"ת שב"א. וצ"ע דבריו ובפרט לפמ"ש רבנו שמועיל שומכ"ע בת"ת. ובפרט להמבואר להלן הע' 16/ג, והע' 18/ה. שיוצא ידי מצות ת"ת אפי' כשאינו מתכוין, עי"ש.

16/ב) אא"כ שומע מפי המדבר שהשומע כעונה בפיו: משמעות לשונו שמשום השמיעה לבדה ה"ז עדיין כמו הרהור רק מכיון שהשומע כעונה בפיו יוצא י"ח. ועי' לעיל הע' 7/ד מהמקו"ח ועוד פוסקים לענין המעיין מתוך הכתב דמיקרי לימוד והרהור ע"י ראיה עדיף מהרהור גרידא. ולפי"ז אפי' בלא שומע כעונה, עי"ז ששומע מאחר לא גרע ממעיין מתוך הכתב. ומוכרח שאינו כן ודוקא ע"י שמיעה מאחר ומדין שומכ"ע יוצא י"ח.

ב. עי' תבו"ש יו"ד ס"א ס"ק סט: משמע בתוס' ברכות כ בד"ה כדאשכחן דאע"ג דהרהור לכד"ד ומותר לבע"ק מ"מ הקפידה תורה בסיני אבעל קריין משום דהוי שמיעה ושומכ"ע וטעמא נ"ל דדוקא הרהור לחודיה שרי אבל דבור דאחריני' והרהור ידי' בהדי' אסור א"נ דאפי' דבור דאחריני' והרהור ידי'

זו אלא שמע לפי תומו לא יברך כשסופר בלילה שהשומע כעונה. מסקנת שיטת רבנו שבדאו' גם בדיעבד לא יצא בלא כונת שומע ומשמיע, ובד"ס ה"ז רק לכתחילה (עי' ג"כ תעה, כט בסופו).

[ולהעיר שבס"ח, כשכמה אנשים מתעטפים בטלית בב"א אם רצו אחד מברך לכולם, ולא הזכיר שצריך ג"כ כונת שומע ומשמיע. וכן בס"י מז,ז. (הרוצה לצאת ידי ספק אם לברך ברכה"ת): ישמע ברכה"ת מאחר ויתכוין לצאת י"ח. ולא הזכיר שגם המברך יתכוין להוציאו. עוד יל"ע בס"י ו,ט. משמע שבלא כונת שומע ומשמיע לא יצא בברכה אפי' בדיעבד, דלכאו' אי"ז כמ"ש בס"י ריג ותפט].

ולהנ"ל שכונת שומע ומשמיע תלוי במחלוקת אי מצצ"כ או אין צ"כ, להמבואר להלן הע' 18/ה מהאג"ט דע"פ שיטת הרמב"ם שבמצוה שיש בה הנאת הגוף אליבא דכו"ע מצצ"כ וגם ת"ת בכלל, מובן מה שסתם רבנו ולא הזכיר כונת שומע ומשמיע, עפמ"ש בס"י תעה, כח. שפסק כהרמב"ם וה"ה לענין מצות ת"ת. אך לפמ"ש שם מלקו"ש יתכן שיש בזה חילוק בין תושב"כ לתושב"פ. ובתושב"כ צריך כונת שומע ומשמיע, וע"י לעיל הע' 16/א מהח"ס. וע"י לעיל הע' 15/ח לענין פרשת זכור ולענין קריאה"ת.

ב. עוד יל"ע דזה שיוצא בשמיעה מדין שומכ"ע אם כ"ה מלכתחילה, או דמ"מ עדיף שילמוד בעצמו מלימוד ע"י שומכ"ע. עי' תוס' סוכה לח, ב. סוד"ה שמע: ומיהו שמא אע"ג דשומכ"ע מ"מ עונה עדיף ומצוה מן המובחר. וכ"כ התוס' בברכות כא, ב. דעונה עדיף משומע. וכ"כ הפמ"ג במשב"ז סו"ס רץ דטוב יותר לברך בעצמו משישמע מאחר. ובב"י סו"ס ריג בשם ס' אוהל מועד די"א דבכל הברכות שומכ"ע אפי' לכתחילה אבל הרא"ה כתב וכו' והרשב"א כ' דבכל הברכות שומכ"ע אבל לכתחילה אין עושין כן אלא בפת. והתו"ש בס"י רעג סק"י הביא מהעו"ש דיותר טוב לקדש כל א' לעצמו דמצוה בו יותר מבשלוחו. וחולק עליו דל"ש לומר

שאינו מוציא הוא מפני שאין כאן דין ערבות. או שגם בנוסף ע"ז א"א לומר שומכ"ע כששומע מאינו בר חיובא.

אך עי' בשוע"ר ריג, ג: ואפי' בדיעבד אם מי שלא נתחייב בברכה זו בירך להוציא השומעים אע"פ שנתכוונו לצאת בשמיעתם וגם ענו אמן לא יצאו שאף שהשומע כעונה, מ"מ כיון שברכתו היתה לבטלה לא שמעו ברכה הגונה. משמעות דבריו שמעיקר הדבר הלכה זו דשומכ"ע שייכת אפי' כששומע ממי שאינו מחוייב בדבר והא דאינו יוצא הוא מפני שלא שמע ברכה הגונה. ולפי"ז בת"ת אפי' ששומע מאינו בר חיובא מ"מ נאמר שומכ"ע.

27/08/2018

16/ג) אא"כ שומע מפי המדבר שהשומע כעונה בפיו: צ"ע אם צריך ג"כ כונת שומע לצאת וכונת משמיע להוציא. דבס"י תפט, א: שמע הספירה מחברו אם נתכוין לצאת י"ח בשמיעה זו וגם חברו המשמיע נתכוין להוציאו יצא י"ח מן התורה שהשומע כאומר. ובס"י תקפט, ז: אם נתכוין התוקע להוציא השומע י"ח ולא נתכוין השומע לצאת י"ח בשמיעה זו או שנתכוין השומע לצאת י"ח ולא נתכוין התוקע להוציא את השומע אלא תקע לעצמו לא יצא השומע י"ח עד שיתכונו שניהם וכו'. וכן בס"י רעג, י: אם קידש בתוך ביתו ושמע שכנו הקידוש .. והוא שיתכוין המקדש להוציאו י"ח ויתכוין הוא לצאת בשמיעה זו. ועד"ז ביו"ד סי' א' סקמ"ד (השומע ואינו מדבר שוחט אפי' לכתחילה אם אחר מברך): „ומכוין להוציא י"ח והוא מתכוין לצאת".

אך בס"י ריג, ד. משמע שתלוי במחלוקת אם מצצ"כ ולדברי האומרים שאצ"כ אע"פ שלא נתכוין המברך להוציאו וגם הוא לא נתכוין לצאת בה יצא בין בברכה ראשונה בין בברכה אחרונה. ויש לחוש לדבריהם שלא ליכנס בספק ברכה לבטלה. ובס"י תפט, יב: להאומרים שספירה בזמ"ז מד"ס ולהאומרים שמצות מד"ס לד"ה אצ"כ אם שמע הספירה (ביה"ש) מאחר או מהציבור ולא נתכוין כלל להוציאו וגם הוא לא נתכוין לצאת בשמיעה

בלבד, אלא יותר ע"כ שיש כאן חסרון בהשמיעה עצמה, דאי"ז נק' שומע. וכצ"ל בס' קפג,י: וגם לכל אדם נכון שיאמר בלחש מלה במלה עם המברך (ברכהמ"ז) כל ברכה וברכה אפי' החתימות לפי שאין כל אדם יכול לכוין לשמוע כל תיבה ותיבה מפי המברך ואם באמצע יפנה לבבו ולא ישמע איזו תיבה המעכבת לא יצא י"ח. ולהנ"ל ביאור דבריו שכשיפנה לבבו במילא לא ישמע. ועי' להלן הע' 18/ג משו"ת פנים מאירות ח"א סי' נז, וצ"ע.

וצ"ב בס' תרץ,ח: הלועז ששמע את המגילה הכתובה בלה"ק ובכתבי הקדש אע"פ שאינו יודע מה הן אומרים יצא י"ח. דאיך יתכן שישמע את כל המגילה ואינו מבין מה הם אומרים ולא יהי' לבבו פונה לד"א. וגם למי שמבין לה"ק משמע שיוצא מלכתחילה בשמיעה בעל פה מהקורא, עי"ש במ"א ס"ק טו מתשובת הרשב"א ובמחצה"ש בביאור ראייתו מהי' עובר אחורי בהכנ"ס ושמע קול מגילה (ר"ה כז,ב). וצ"ע איך יכול לשמוע כל המגילה ואין חוששין שמא יחסיר איזה תיבות, כבס' נט, וסי' קפה, וצ"ע.

17/א) אך אם מוציא בשפתיו וכו': לכאור' המשך דבריו לבאר מעלת הדבור על ההרהור, שבהרהור בלבד אינו יוצא, אע"פ שמבין גם הפירוש, ואינו מהרהר רק התיבות בלבד (עי' לעיל הע' 9/ג מהרשב"א), משא"כ בדבור יוצא אע"פ שאינו מבין אפי' פירוש המילות, וזהו מ"ש: „אך" אם מוציא וכו'. וכעין חילוק זה בתניא פל"ח (הובא לעיל הע' 9/ו) שבמצות התלויות בדבור אם קרא במחשבתו אפי' בכל כח כוונתו לא יצא, משא"כ אם הוציא בשפתיו אע"פ שלא כיון לבבו יצא י"ח בדיעבד.

בלקו"ש חכ"ז ע' 159 הע' 14: וזהו מהחילוקים בין תושב"כ לתושבע"פ, שבתושב"כ העיקר הוא (קיום מצות) ודברת בם, דבור בד"ת, משא"כ בתושבע"פ אף שהרהור לאו כד"ד ומהרהר בד"ת א"צ לברך מ"מ עיקרו – הבנה והשגה. שלכן בתושבע"פ

מצוה בו וכו' כיון דקיל"ן שומכ"ע מקרי בו ממש. ובדע"ת ממהרש"ם סי' תרפז ביאר קושית שו"ת בית אפרים סי' סח (עי' פ"ד ס"ה הע' 8/א) על לשון מבטלין ת"ת למקרא מגילה דהרי מקרא מגילה ג"כ תורה הוא. דאם נאמר דאע"פ דשומע כעונה מ"מ העונה בפיו עדיף, מובן זה שמבטלין ת"ת שהרי כאו"א לומד בפיו אעפ"כ מבטלין ת"ת לשמוע מקרא מגילה ששהוא רק שומע ולא עונה בפיו. אך שיטת רבנו בכ"ז עי' סי' ריג סוס"ו: אבל אם רצו כ"א לקיים המצוה בפנ"ע ולברך לעצמן הרשות בידם כגון שיקרא כ"א המגילה לעצמו אם אין שם עשרה או שיתקע לעצמו ומ"מ טוב שיקרא אחד לכולם לקיים ברב עם הדרת מלך אע"פ שאין חיוב בדבר שאין לחייב כל אדם שיקיים המצוה המוטלת עליו ע"י שליח כשיכול לקיימה בעצמו וכן בקידוש והבדלה וכל כיו"ב. מבואר מדבריו שהרשות בידו לקיים כל אחד לעצמו שאין לחייב וכו'. ולפי"ז ה"ה בנידו"ד במצות ת"ת הרשות בידו. ועי' לעיל הע' 15/ד מסדר הלימוד שהי' נהוג בימיהם, ופ"ד ס"י הע' 13/ב.

ג. עי' להלן הע' 17/ג משוע"ר קפה,א. די"א שבלה"ק יוצא בשמיעה מדין שומכ"ע אפי' אינו מבין הלשון. ומהמשך דבריו שם שבדעה הא' הסוברת שאינו יוצא אפי' בלה"ק כ' כ"ש כשלבבו פונה לד"א בשעת אמירת הברכות, ובדעה הב' שיוצא בלה"ק בשמיעה מאחר אפי' אינו מבין הלשון לא הזכיר ג"כ שלדעה זו ה"ה שיוצא אם לבבו פונה לד"א, משמע שכשלבבו פונה לד"א אליבא דכו"ע אינו יוצא בשמיעה.

וטעם הדבר עי' סי' נט,ד: הואיל וברכות ק"ש הן ארוכות אין לסמוך על שמיעתן מהש"ץ אפי' בציבור כי שמא יפנה לבבו באמצע הברכה לדברים אחרים ולא ישמע מהש"ץ לכן י"ל כל ברכה בנחת כו' ואז אע"פ שיפנה לבבו וכו'. מבואר מדבריו שכשמוציא בפיו ולבבו פונה לד"א אי"ז אלא חסרון בכונה, אבל כשיוצא בשמיעה אם בשעה ששומע לבבו פונה לד"א, אי"ז חסרון בכונה